

Vad EU-valet 2024 borde handla om

EU-politiker
struntar blankt
i svenska
sjuksköterskors
”rygg till rygg”-
pass

Johan
Rudström

OHLIN institutet

Vad EU-valet 2024 borde handla om

- Lena Ek: **Det är dags att engagera sig**
- Cecilia Malmström: **EU:s utvidgning är ett moraliskt imperativ - men hur?**
- Ola Nordebo: **Om språk i vår europeiska vardag**
- Johan Rudström: **EU-politiker struntar blankt i svenska sjuksköterskors ”rygg till rygg”-pass**
- Olle Schmidt: **De koncentriska cirklarnas Europa**

Stora frågor i ett litet format

Vad borde EU-valet handla om? Det är temat för en serie skrifter som Ohlininstitutet ger ut under valåret 2024. Valet till EU-parlamentet hålls i en tid med stora spänningar på vår kontinent. Spänningar som ställer nya krav på samarbete.

Samtidigt finns en våg av skepsis mot samarbetet i flera medlemsländer. Partier som är skeptiska till EU vinner i styrka i nationella val och de mobiliserar nu inför EU-valet.

Tidigare har partierna i Sverige haft svårt att fokusera på det europeiska perspektivet i valrörelserna, istället har man av partitaktiska skäl använt valrörelsen till att lyfta nationella frågor. Denna gång är det viktigt att det europeiska perspektivet verkligen får genomslag i debatten. Det är så mycket som står på spel.

Vi hoppas att skrifterna i denna serie ska bidra i det samtalet.

Christer Nylander
Ordförande i Ohlininstitutet

Utgiven av Ohlininstitutet 2024

© Ohlininstitutet och författaren

Form och produktion: Erika Jonés Bokstavstyp

Tryck: ByWind, februari 2024

EU-politiker struntar blankt
i svenska sjuksköterskors
”rygg till rygg”-pass

Johan Rudström

Johan Rudström

Johan Rudström är journalist, sedan 2009 verksam som ledarskribent på Upsala Nya Tidning (liberal). Tidigare har han bland annat varit ekonomiredaktör på samma tidning.

EU-politiker struntar blankt i svenska sjuksköterskors ”rygg till rygg”-pass

Varför vill EU slå sönder familjelivet för svenska brandmän, ambulanssjukvårdare och personliga assistenter? Frågan hängde i luften tidigt i höstas. Den 1 oktober skulle direktivet om minst 11 timmars dygnsvila implementeras, vilket innebar slutet för långa jourpass, men också för långa ledigheter efter de intensiva arbetsperioderna.

Under augusti och september duggade massuppsägningarna tätt för nämnda personalgrupper, som inrättat sitt liv efter jourtjänstgöringen. ”Med det nya schemat träffar man i praktiken inte sina barn”, sade Robin Bultmark, brandman och facklig företrädare för Kommunal på Uppsala Brandförsvaret, när han

i våras åkte till Stockholm för en protestmarsch mot de nya reglerna (UNT II/4).

Udden i protesterna var inte sällan riktad mot arbetsgivarna, kommuner och regioner, men i bakgrunden fanns EU-kommissionen, vars skärpta krav var grunden för förändringarna. Hur myck-et var egentligen "EU:s fel" och hur mycket berodde på de svenska arbetsgivarnas tolkning? Läger sig EU i för mycket, är Sverige följsamt i överkant mot direktiven eller ligger huvudde-len av ansvaret på hemmaplan?

Hösten 2003 godkände Europaparlamentet och ministerrådet det nya arbetstidsdirektivet, med minimikrav för att "bidra till en säker och hälsosam arbetsmiljö" i unionen. Till skillnad från för-ordningar, som ska gälla lika i alla medlemsländer, ska ett direktiv införlivas i den nationella lag-stiftningen. Varje land bestämmer över hur det ska gå till, huvudsaken är att det gemensamma målet är uppfyllt.

Tidsgränserna i direktivet – 11 timmars vila i följd under en 24-timmarsperiod och maximalt 48 timmars genomsnittlig veckoarbetstid – är inte absoluta. Undantag finns för "särskilda tjänster". Dit räknas räddningstjänst och ambulans men också exempelvis press, radio och tv, tjänster som "kräver kontinuitet". Alla typer av arbeten kan beviljas undantag om dessa antas genom kollektivavtal.

Ändå har det tagit 20 år för Sverige att införa en heltäckande lagstiftning för arbetstiden. Reglerna om dygnsvila ska i möj-

ligaste mån följas. Efter årsskiftet inrättas en arbetstidsnämnd som ska besluta om undantag som beviljas för ett år i taget.

Det kommer alltså att gå att få dispens för att exempelvis jobba 24-timmarspass. Oron för brandmän, ambulanspersonal och personliga assistenter gäller i stället dels att alla möjligheter att göra en annan schemaläggning ska vara uttömda först, dels att undantaget bara gäller i ett år. Dessutom måste det finnas en ”kompenserande vila” på 24 timmar direkt efter ett heldygns-pass.

Facket och arbetsgivarna är överens. Vila är viktigt i den fackliga kampen mot överutnyttjande av arbetskraften. Allt fler branscher har skift och långa arbetsdagar. När unga gärna tar extrapass för att visa framfötterna, säger ja till ett morgonpass direkt efter ett kvällspass, blir det värre med anställningsåren när familjen och kroppen säger ifrån. Undantagen får inte bli regel.

För arbetsgivarna är det praktiskt att kunna sprida ut arbetstiden mer än i dag, inom de nya reglerna. Jeanette Hedberg, förhandlingschef på SKR (Sveriges kommuner och regioner), framför också hälsoargumentet på arbetsgivarbloggen: ”Jag har stor respekt för att enskilda individer kan vilja jobba på ett visst sätt och att det kan bli en utmaning att få ihop livspusslet när det görs ändringar i schemat. Men forskningen är tydlig: att jobba på det sättet är inte bra för hälsan och arbetsmiljön”, skriver hon.

Att ”gå in och köra” för att sedan vara fri blir till en livsstil och den som haft jour i många år vilar kanske till och med bättre på jobbet än hemma. Alla är olika och den nya lagstiftningen är stelbent.

Men var finns arbetstagarna i allt detta?

Sanningen är den att många föredrar att jobba så komprime-
rat som möjligt för att sedan växla till längre ledigheter. Att ”gå
in och köra” för att sedan vara fri blir till en livsstil och den som
haft jour i många år vilar kanske till och med bättre på jobbet
än hemma. Alla är olika och den nya lagstiftningen är stelbent.

Stelbentheten drabbar också sjukvården där en stor andel
jobbar obekvämt arbetstid. Få tänker i termer om dygnsvila.
”Vem vill jobba måndag–fredag 7–15, lördag 7–12 och ledig
söndag”, undrar undersköterskan Frida Turander (Kommunal-
arbetaren 16/10). På intensivvårdsavdelningar förekommer också
lösningar som att sova mellan passen, särskilt för den som har
långt till jobbet.

”Effekterna av införandet av EU:s arbetstidsdirektiv är att
flera erfarna och kompetenta medarbetare på intensivvårdsav-
delningen i Västerås har sagt upp sig”, skriver överläkare Stefan
Ström, Västmanlands sjukhus, i tidningen Sjukhusläkaren
(6/11). I verksamheter som intensivvård krävs flexibilitet och
individanpassade scheman som gör att livspusslet fungerar,
annars kommer erfarna medarbetare att lämna och gå till jobb
med kontorstider i stället, skriver han.

Kvar blir de yngre och nyrekryterade, åtminstone ett tag.
Regioner och kommuner fortsätter att lägga nya schemaförslag.
Scheman är samtidigt (tillsammans med stressen och lönen) en
huvudanledning till att många offentliganställda väljer att sluta.

Först var det pandemin, sedan ekonomin. Många uppfattar det, rätt eller fel, som att EU utdelat det avgörande slaget.

Om ett halvår ska de 705 platserna i Europaparlamentet besättas igen, efter val i de 27 medlemsstaterna 7–9 juni. Listorna är satta och partierna försöker att vässa valbudskapen. På agendan finns stora övergripande frågor som Ukrainastödet och utvidgningen, klimatåtgärderna i Fit for 55 och vidare efter 2030, frågan om hur AI ska hanteras samt det gränsöverskridande arbetet med migrationen, brottsligheten, trafficking och övervakningssystemet chat control.

Gunnar Hökmark (M), parlamentariker 2004–2019, filosoferade en gång om varför han inte pratat mer om roamingavgifterna. Han hade själv varit med och tagit fram de gemensamma regler som innebär att man över hela EU, samt i Norge, Island och Liechtenstein, ringer, sms:ar och använder data på precis samma sätt som hemma och utan extra kostnader. Så icke längre i Storbritannien, vilket brexitörerna av förståeliga skäl talar tyst om.

Väljare som tröttnat på riksdagens eviga blockpolitik, numera ersatt med avtalsbundna styren (partipiskorna viner likafullt), skulle i juni kunna få rösta på politiker av kött och blod. Men de möts av de stora dragen i partiernas EU-politik. Som hos de två största partierna. En röst på S kommer att betyda kamp för Ukraina, freden, demokratin, digitaliseringen, jobben, handeln och en ansvarsfull migrationspolitik, samt mot orga-

niserad brottslighet och klimatförändringar. M:s budskap är inte väsensskilt. Klimatet, migrationen och säkerhetspolitiken kommer först.

Förvisso kommer debatter och personvalskampanjer när valet närmar sig. Men tonen är satt. EU-projektet i sig självt är det viktiga och de svenska ledamöternas påverkan under de kommande fem åren kommer därmed att bli liten.

Enligt lex Hökmark skulle man kunna agera annorlunda. Det brukar sippra ut i efterhand, efter några mandatperioder, vad Europaparlamentarikerna ägnat det mesta av sin tid åt. Marit Paulsens (FP/L) engagemang mot antibiotikan, Isabella Lövins (MP) för fisket och Christopher Fjellners (M) för det svenska snuset blir något som till slut står klart för alla.

Förklaringarna till att det blir så är många. En är att antalet svenska journalister som är stationerade i Bryssel är färre än tio. Givetvis måste dessa prioritera toppmötena med stats- och regeringscheferna samt EU-kommissionärernas ansträngningar att komma med förslag i de allra största frågorna, som säkerhetspolitik, migration och klimat.

Det krävs nästan en resa till parlamentet i Bryssel eller Strasbourg för att förstå ledamöternas agendor, vad de arbetar med och kanske framför allt hur. Vilka nätverk har byggts och vilka allianser har bildats, mellan partigrupper och länder? Det är inte alltid de mest väntade.

Malin Björk (v) har engagerat sig i frågor som sexhandel och mäns våld mot kvinnor. Hon berättar att man i länder som Nederländerna, Belgien och Tyskland ser annorlunda på prostitutionen som sådan, att man ser fördelar med lagliga bordeller, att sådana till exempel förbättrar situationen för traffickingoffer då en bordell vågar meddela att de ser tecken på sexhandel över gränserna. Björk hymlar inte med vad hon tycker, men gläds i stället åt att ”nästan en tredjedel av den konservativa gruppen i parlamentet” numera ger sitt stöd till den svenska sexköpslagen.

Arba Kokalari (M) har i den konservativa EPP-gruppen, Europaparlamentets största, ansvarat för lagförslaget *Right to repair*, att alla elektronikprodukter i första hand repareras, i stället för att ersättas av en ny, om inte garantitiden har gått ut.”Endast en femtedel av alla mobiltelefoner och datorer i EU repareras. Nu gör vi det enklare för konsumenter att reparera dem. En mer cirkulär ekonomi där vi uppmuntrar att förlänga livslängden på produkter gör våra ekonomier mer hållbara”, skriver hon.

Vad man än tycker om Björks och Kokalaris insatser är det uppenbart att de driver frågor som skulle kunna skapa ett större engagemang kring EU-valet. Det gäller säkerligen också de övriga 19 svenska ledamöterna.

Efter 29 års EU-medlemskap, när Sverige är på väg in i Nato, kan det vara dags att skippa det grundläggande talet om ”behovet av samarbete”. Inte för att samarbetet mellan länder inte är centralt, det är tvärtom viktigare än någonsin. Inget land

Valstrategin om EU-samarbetet kan släppas eftersom det är så självklart. EU-skeptikerna har placerats i dvala och det är hög tid att tala politik.

kan själv lösa de största utmaningarna, som säkerhet, migration, brottslighet eller digital strategi. Det yttersta beviset är att Storbritannien, som enligt brexitörerna skulle blomstra på egen hand, nu åter går in i nya avtal och samarbeten på område efter område.

Valstrategin om EU-samarbetet kan släpas eftersom det är så självklart. EU-skeptikerna har placerats i dvala och det är hög tid att tala politik.

Det finns ingen kommissionär, inget parlamentsutskott som har synpunkter om ”rygg till rygg”-pass eller längden på ledigheterna för svenska undersköterskor eller brandmän, det får vi gärna skriva in i våra kollektivavtal.

Arbetsdirektivets implementering i Sverige råkar bara sammanfalla med postpandemisituationen i vården och med miljardunderskott i kommuner och regioner. EU-kommissionen och Europaparlamentet har nya frågor på sin agenda 2024. Om detta må kandidaterna i EU-valet berätta till våren. De får gärna också ta av sig partikostymen och berätta hur de tänker göra skillnad. Ett valdeltagande på 55 procent mot riksdagens 84 procent är en orimligt stor skillnad.

OHLIN institutet

Om stiftelsen Bertil Ohlininstitutet

Ohlininstitutet är en partipolitiskt oberoende liberal tanke-
medja.

Institutet är en plattform för att stimulera och fördjupa liberal idédebatt, det innebär att olika åsikter ges plats och att institutet inte nödvändigtvis delar de åsikter som framförs.

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet grundades 1993 för att ”stimulera vetenskaplig forskning kring de liberala idéerna och deras tillämpning på samhällsförhållanden i Sverige och världen.”

Institutets finansiering

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet finansieras främst av bidrag från ägarstiftelser inom liberal press. Genom åren har vid enstaka projekt även andra finansiärer förekommit.

Internationellt samarbete

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet är medlem i den europeiska liberala tankesmedjan ELF (European Liberal Forum).

Föreläsningar

Varje år arrangeras Bertil Ohlinföreläsningen och Wibble-föreläsningen där svenska och internationella föreläsare ger ett bredare perspektiv på aktuella och tidlösa politiska problem.

Skrifter med mera

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet bidrar till att fördjupa och stimulera den svenska liberala idédebatten, samt ge nya liberala debattörer möjlighet att göra sig hörda. Det kan ske i olika format såsom böcker, skrifter, seminarier, poddar och filmer.

Uppsatstävling

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet arrangerar årligen en uppsatstävling inom samhällsvetenskapliga ämnen för studenter på C- och D-nivå.

Debattörspris

Bertil Ohlininstitutet delar årligen ut ett debattörspris. Priset syfte är att stimulera seriös debatt kring viktiga frågor.

Kontakt

ohlininstitutet.se

Christer Nylander, ordförande

christer.nylander@ohlininstitutet.se

OHLIN institutet